Fig. 1. Kirken set fra øst. Jesper Weng fot. 2000. - *Die Kirche von Osten*

STRUER KIRKE

Historisk indledning. Struer, der fik købstadsrettigheder 1917, ligger ved bunden af en Limfjordsbugt umiddelbart øst for udmundingen af en dybtindskåret fjordarm, Kilen. Denne er adskilt fra fjorden ved en smal landtange, der indgår i en gammel landforbindelse i retning af Oddesund og Thyholm.[1] Fra 1500'erne havde stedet betydning som ladeplads for Holstebro, navnlig for bygningstømmer fra Norge, men også som handelsplads for Ålborg-købmændene. En egentlig havn blev anlagt af borgerne i Holstebro 1856, og i de følgende år fik stedet efterhånden en mere bymæssig karakter, især efter 1865, da det blev det vestlige endepunkt for den jyske tværbane fra Århus, Viborg og Skive.

Struer var oprindelig en del af Gimsing sogn (Hjerm hrd.). Byen fik egen kirke 1891 og udskiltes 1894 som et selvstændigt sogn, men forblev dog længe anneks til Gimsing,[2] selv om den officielle sognebenævnelse var Struer-Gimsing. Gimsing sogn er 1989 skilt fra Struer.

Voldhøj i byens vestre del blev 1988 et selvstændigt kirkedistrikt med eget menighedsråd og en midlertidig vandrekirke. Da planerne om et varigt kirkebyggeri i denne del af byen ikke kunne gennemføres, er kirkedistriktet nedlagt 1993, hvorefter en kreds af beboere har dannet Voldhøj Valgmenighed. Valgmenigheden har egen præst og benytter vandrekirken til gudstjeneste.

Kirken, fra 1891, er opført i den daværende stationsbys sydlige del (jfr. kortet fig. 2) på et bakkedrag med udsigt over byen og fjorden. Kirkegade, som forbinder den højt beliggende kirke med hovedstrøget og havnen, er præget af bebyggelse fra o. 1900. Der er parkeringsplads vest for kirken, mens området mod nord ligger hen som en plæne. Her er 1992 opstillet en 3 m høj *skulptur* af granit og stål (fig. 5), 'Skabelsens port - lyset og mørket', udført af kunstneren Henrik Voldmester. På en bakke nordøst for kirken er o. 1970 anlagt en gravlund for tyske flygtninge og soldater (jfr. ndf.).

Kirkegården (fig. 3) syd for kirken er anlagt 1893.[3] Et regulativ fra det følgende år opdelte den i fire afdelinger, hvoraf jorden nær kirken regnedes som den bedste. Arealet, der i begyndelsen var omgivet af åbne marker, udgjorde oprindelig 4,5 tdr. land. Efter flere udvidelser, således 1934, er arealet mere end fordoblet, og kirkegården når nu frem til den senere anlagte Ringgade mod syd, mens den mod øst og vest grænser op til haver og huse ved Bredgade og Torvegade. Hegnet består af hække. *Hovedindgangen* fra kirkepladsen i nord er fra 1895[4] og består af en køreport og to ganglåger, lukket af jerngitterfløje mellem fire murede piller af røde sten. Porten leder ind til en lang allé af stynede elme, mens en parallelt løbende gang øst herfor kantes af birketræer.

Et *kapel* med *krematorium* (jfr. fig. 3) i kirkegårdens sydlige del ved Ringgade er bygget 1935 efter tegninger af arkitekt Christian Svane, Kolding. Bygningen, der er udvidet 1985, blev opført på initiativ af og i samarbejde med Nordvestjysk Ligbrændingsforening som centralkrematorium for hele Nordvestjylland. Ovnen eksploderede 30. okt. 1935 efter kun tre brændinger, og det varede mere end et år, før den igen kunne tages i brug. Det aflange hus flankeres af to lavere fløje, holdt i en klassicerende stil med afvalmede tage. Det centrale parti har høje, rundbuede vinduer. I kapellet findes foruden kirkens tidligere alterprydelse (jfr. s. 525) et keramisk relief, 'Solbillede', 1986, af Lisbeth Munch-Petersen. Bygningen afløste et *†lighus* midt på kirkegården, opført af murermester C. Schiødt 1896[4] og omdannet til *†ligkapel* 1923.

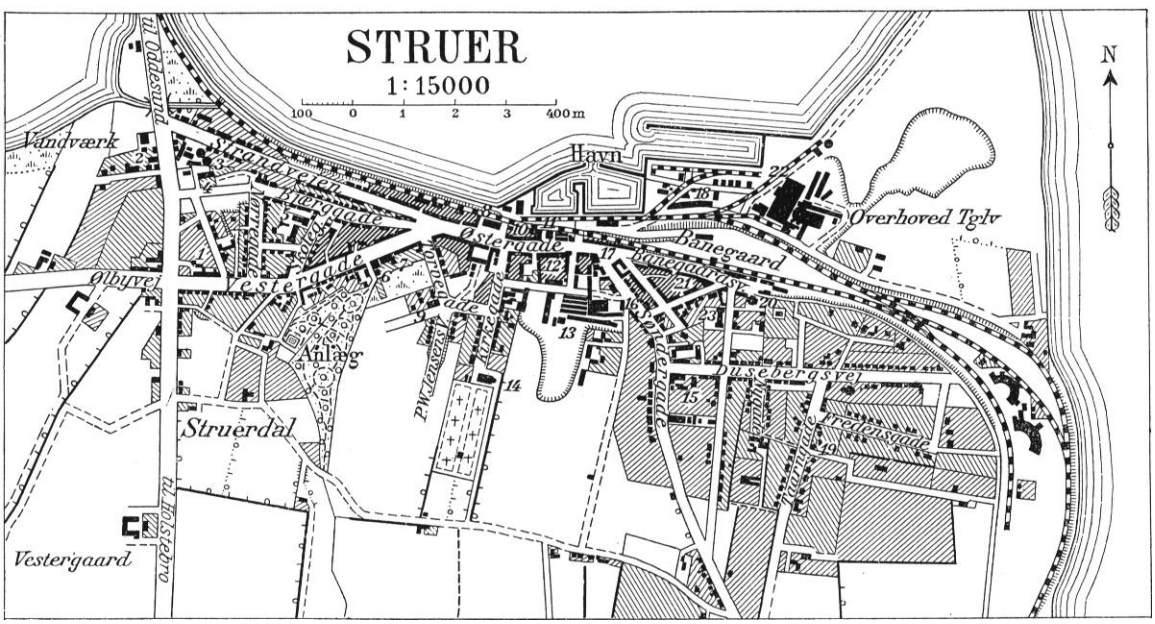

Fig. 2. Kort over Struer 1926. Af numrene angiver 14 kirken og den syd herfor liggende kirkegård, 9 missionshuset Bethania fra 1906, 13 Struer Teglværk og 23 Statsbanernes administrationsbygning, den senere statsskole, opført 1918. Efter Trap Danmark. - *Karte von Struer 1926. Kirche (Nr. 14) und der südlich davon gelegene Friedhof.*

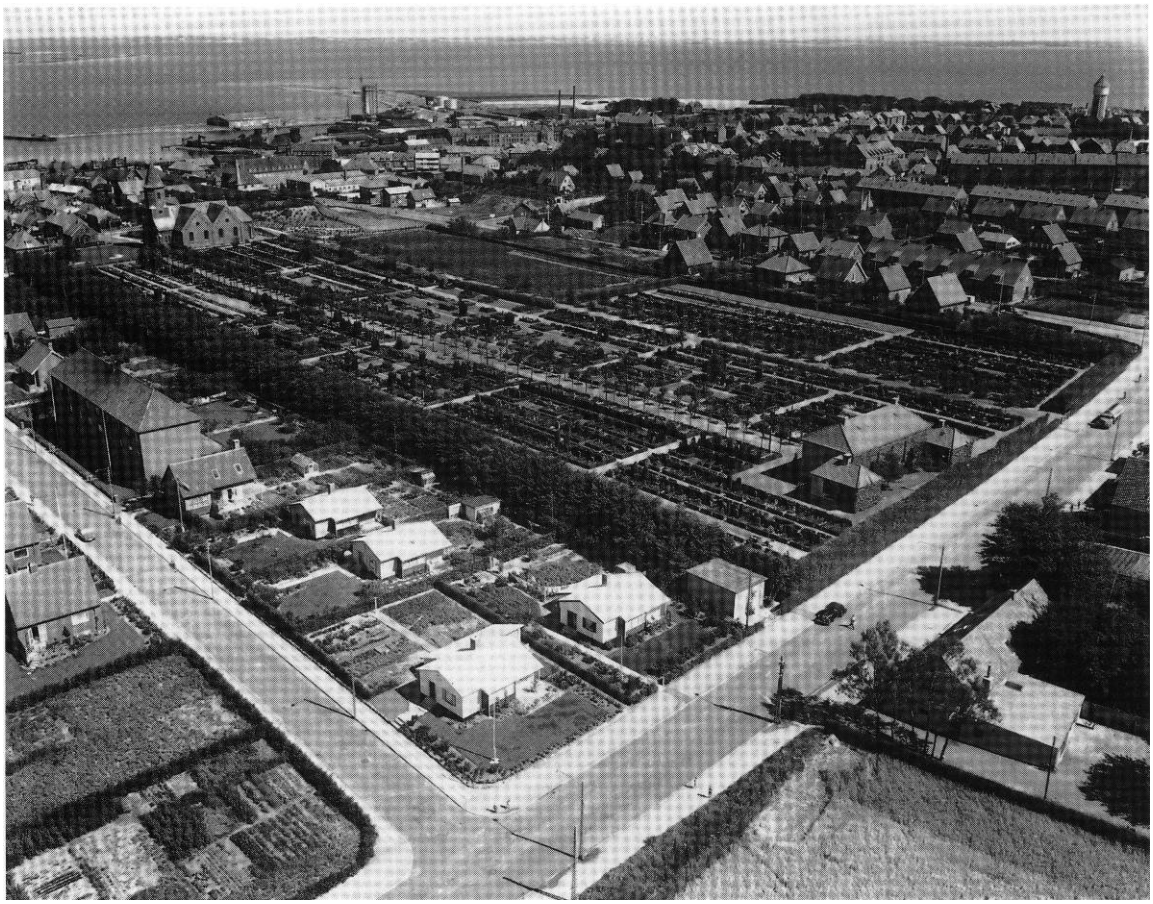

Fig. 3. Byen med kirken og kirkegården set fra sydvest. Øverst ses Limfjorden og i horisonten Venø og Salling. Luftfoto ved Sylvest Jensen 1956. KglBibl. - *Der Ort mit Kirche und Friedhof von Südwesten. Oben der Limfjord und am Horizont Venø und Salling.*

- Et *graverhus* i kirkegårdens nordvestre hjørne er opført 1981 og udvidet 2000. Det er en lav længe, orienteret nord-syd. En †*retiradebygning* var opført af murermester C. Schiødt 1906.[5]

Skulpturer på kirkegården. Ved urnebegravelserne i kirkegårdens østre afsnit er opstillet tre skulpturer, alle af granit. 1) (Fig. 4), karyatide, 1966, i lysgrå granit, samlet højde 225 cm, udført af August Keil. Den stående kvinde, i ægyptiserende stil, bærer på hovedet en pudelignende skål, og på soklens forside ses relieffet af en kvinde. 2) Relief 'Kristi opstandelse', 1981, af lys, rødlig granit, 160 cm højt, udført og skænket af Arne Westergaard. 3) Skulptur, 1999, med sejlskib og bølge, 2,4 m lang, udført af Kurt Have.[6]

I en *fællesgrav* på bakkedraget nordøst for kirken - uden for selve kirkegården - er o. 1970 samlet og genbegravet 132 *tyske flygtninge og soldater* fra 2. verdenskrig. Mindelunden er indrettet og holdes ved lige af tyske myndigheder; på en sten ved indgangen læses på tysk og dansk: »1939-45. Deutsche Kriegsgräberstätte Struer«. På det indhegnede og græsklædte område er opstillet rækker med korsformede gravminder af gængs type med op til fire navne pr. sten (jfr. Holstebro s. 330 og Lemvig s. 426). En liggende mindesten af granit bærer tysk og dansk indskrift med versaler: »Hier ruhen 80 Flüchtlinge und 52 deutsche Soldaten, Opfer des zweiten Weltkrieges«. Blandt de begravede er adskillige småbørn.

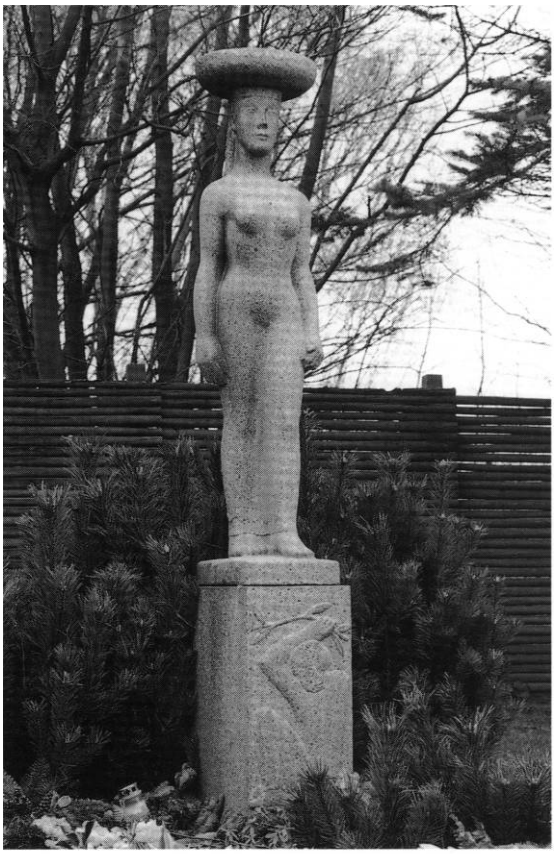

KIRKEN, der er indviet 20. dec. 1891, er bygget efter tegning af arkitekt Frits Uldall, Randers. Den består af kor med tredelt østafslutning, skib og tårn og er 1924-25 udvidet med sideskibe ved arkitekt Søren Lemche, København. Kirkens indre undergik 1970-85 en omfattende restaurering under ledelse af arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm, Thisted.

Byggeriet var forberedt ved stiftelse af 'Foreningen til en kirkes opførelse i Struer 1880'. Frits Uldall fremlagde 1883 et overslag til opførelse af en kirke; men dette projekt forekom dog snart for lille for den hastigt voksende by, hvorfor han 1887 udarbejdede et forslag til en større kirke. Grundstenen blev nedlagt 16. sept. 1890, og i foråret 1891 tog byggearbejdet sin begyndelse. Byggeriet blev finansieret dels ved et statstilskud, dels ved frivillige bidrag.[7] - Frits Uldall forestod fra 1860'erne opførelsen af adskillige jyske kirker. Han var én af tidens bedste kendere af middelalderlig arkitektur,[8] og Struer kirke er som hans øvrige nybygninger[9] holdt i en lidt tør, nyromansk stil.

Den skifertækkede murstensbygning (fig. 8-9) fremstod ved færdiggørelsen 1891 som en velkomponeret helhed med blændingsprydede facader. Skib og tårn dannede tilsammen en art langhus, hvori tårnet optog det vestligste af fem fag. Af dette anlæg er kor og tårnparti bevaret uændret, mens skibets langmure (fire fag) er fjernet ved udvidelsen 1924-25, da skibet blev omdannet til hovedskib i et treskibet anlæg. Tilbage er stadig skibets østgavl og tagkonstruktionen, som nu bæres af granitsøjler inde i rummet.

Som det var tilfældet med skibets nedbrudte langmure, er murene i kor og tårn rejst af røde mursten over en skråkantsokkel af granit. Tegl-

Fig. 4. Skulptur, Karyatide, udført af August Keil 1966 (s. 515). NJP fot. 2000. - *Skulptur, Karyatide, von August Keil 1966.*

Fig. 5. Skulptur, 'Skabelsens port - lyset og mørket', udført af Henrik Voldmester. Opstillet nord for kirken 1992 (s. 514). NJP fot. 2000. - *Skulptur, 'Tor der Schöpfung - Licht und Dunkel', ausgeführt von Henrik Voldmester. 1992 nördlich der Kirche aufgestellt.*

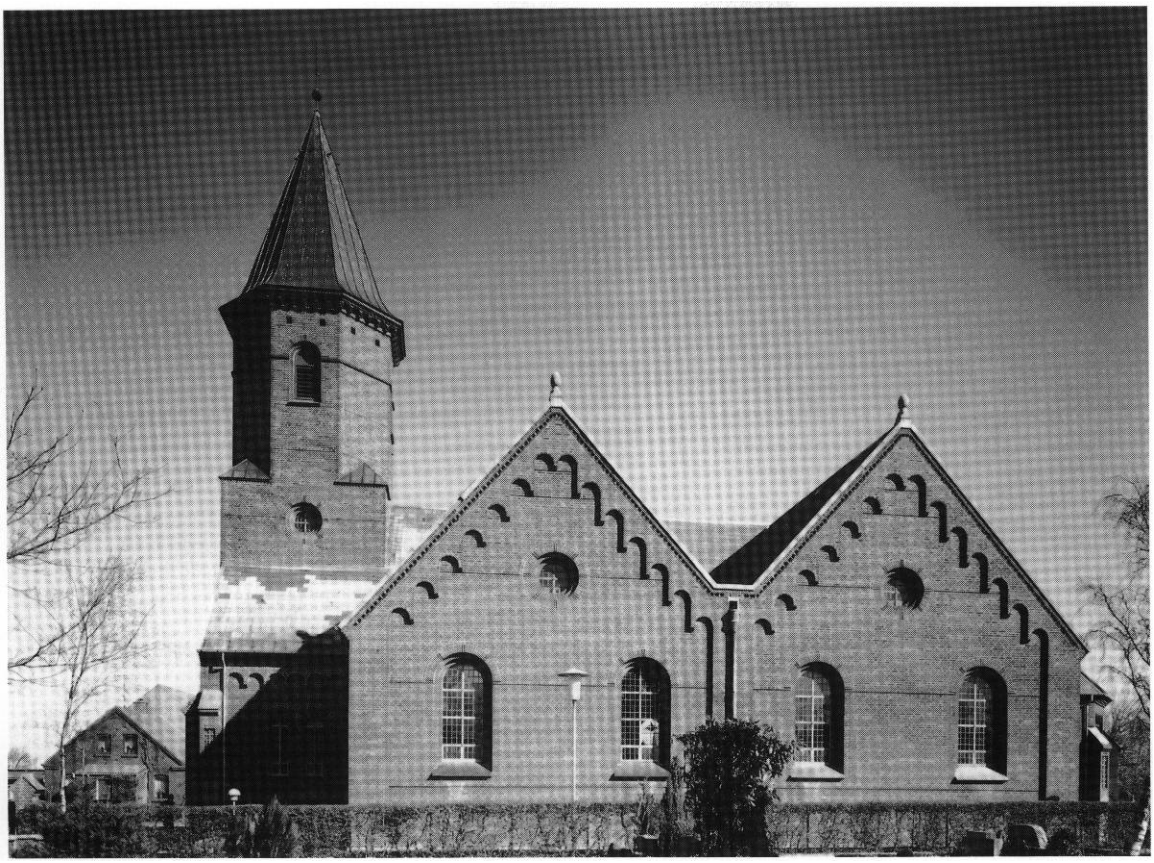

Fig. 6. Kirken set fra syd. Jesper Weng fot. 2000. - *Die Kirche von Silden.*

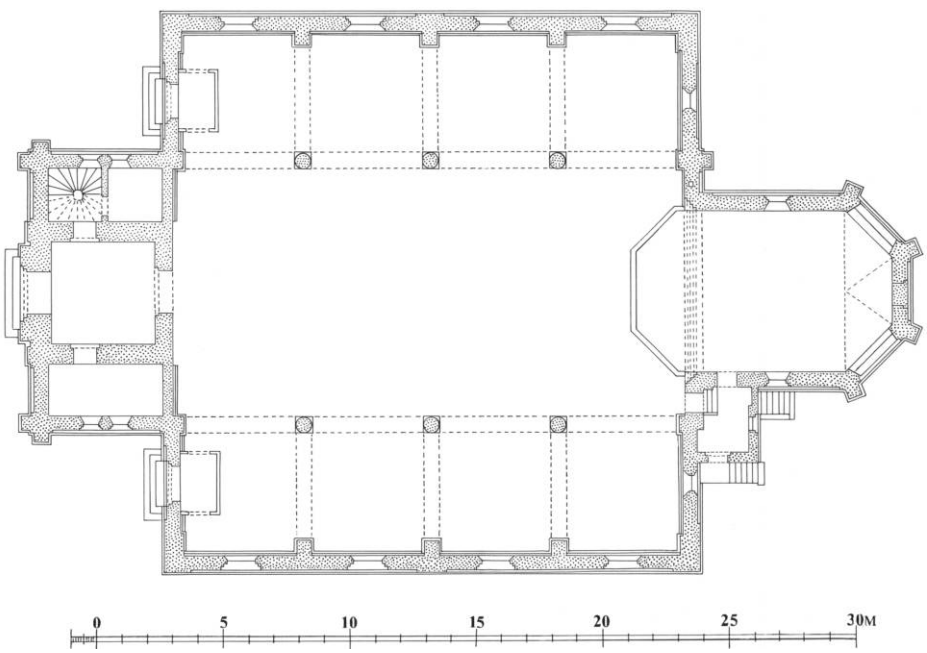

Fig. 7. Plan 1:300. Efter Søren Lemche 1923, suppleret af NJP og tegnet af MN 2000. - *Grundriss 1:300.*

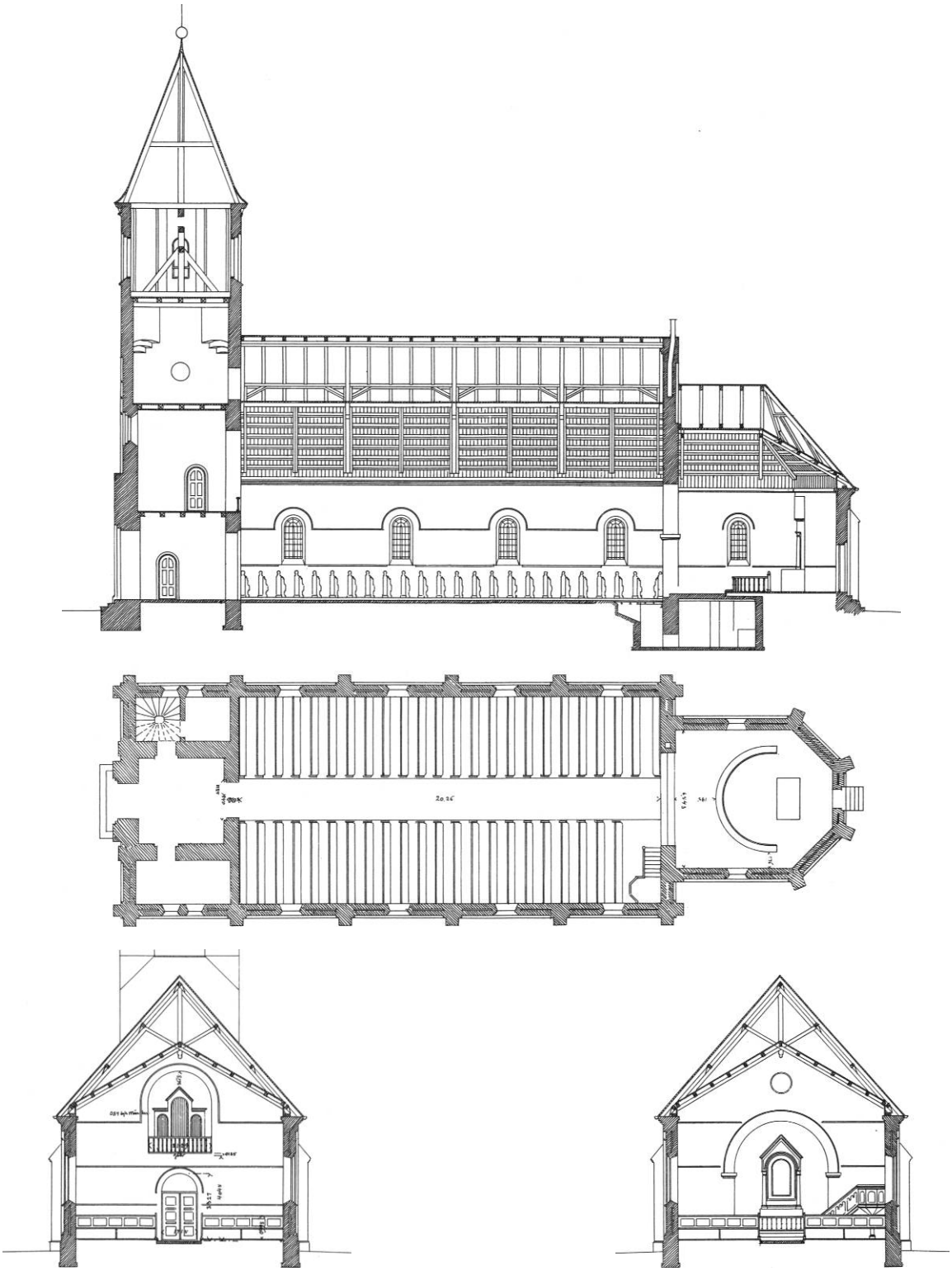

Fig. 8a-d. Den oprindelige kirke fra 1891, tegnet af Søren Lemche 1921. 1:300. a. Længdesnit set mod nord. b. Plan. c. Tværsnit mod vest. d. Tværsnit mod øst. - *Die ursprüngliche Kirche von 1891, gezeichnet 1921. a. Längsschnitt gegen Norden. b. Grundriss. c. Querschnitt gegen Westen. d. Querschnitt gegen Osten.*

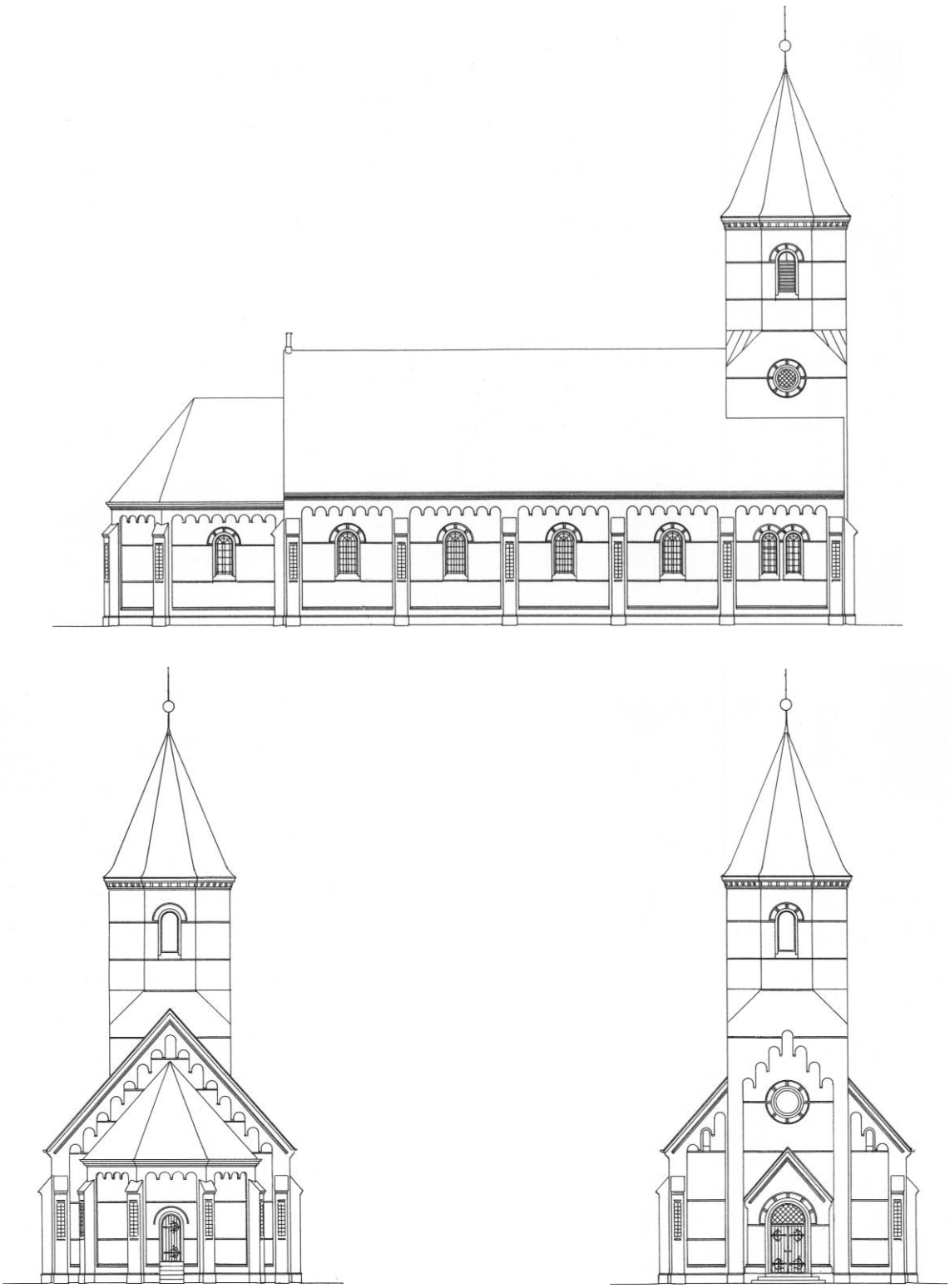

Fig. 9a-c. Den oprindelige kirke fra 1891, tegnet af Søren Lemche 1921. 1:300. a. Opstalt af nordside. b. Opstalt af østside. c. Opstalt af vestside. - *Die urspriingliche Kirche von 1891, gezeichnet von Søren Lemche 1921. a. Aufriss Nordseite. b. Aufriss Ostseite. c. Aufriss Westseite.*

Fig. 10. Indre set mod øst o. 1900. Foto i Struer Lokalhistoriske Arkiv. - *Das Kircheninnere gegen Osten um 1900.*

stenene er leveret fra det nærliggende, nu nedlagte Struer Teglværk (jfr. fig. 2), mens formstenene blev brændt i Bygholm Teglværk.[10] Facaderne afsluttes med en kraftig, profileret gesims. Mellem skiferafdækkede stræbepiller prydes muren af blændinger med rundbuefrise, som i skibets bevarede østgavl og i tårnets vestfacade er ført op som en stigende frise. Et særligt raffinement udgør de tynde, vandrette prydbånd, hvert bestående af et skifte med små fordybede ruder, som understreger vinduernes placering og 'lagdeler' blændingsfelterne.[11] De rundbuede vinduer med rammer af støbejern afsluttes med helstensstik og er omsluttet af prydbånd, svarende til de ovenfor beskrevne.

Det bevarede *kor* har tredelt østafslutning og afvalmet tag. Der er et vindue i hver langside; en dør i øst er tilmuret i forbindelse med indsættelsen af to store, retkantede vinduer 1981 (se ndf.).

Tårnet, der rejser sig over kirkens vestre fag, består af en ottekantet overbygning over en kvadratisk underdel i tre etager. I vestsiden - trukket lidt frem fra facaden - findes kirkens hovedindgang, en rundbuet, dobbeltfløjet dør i portalfremspring med tagformet afslutning. Tårnets nedre etage tjener som våbenhus, og der er adgang til de øvre etager via en trappe i et selvstændigt trapperum i nord. Et rum syd for våbenhuset benyttes som venteværelse. Tårnets anden etage, orgelgalleri og korrum, får lys gennem et cirkelvindue i vest, og den ovenliggende etage, der rummer tårnuret, gennem cirkelvinduer i hhv. nord og syd. Den ottekantede klokkeetage har et rundbuet glamhul mod hvert

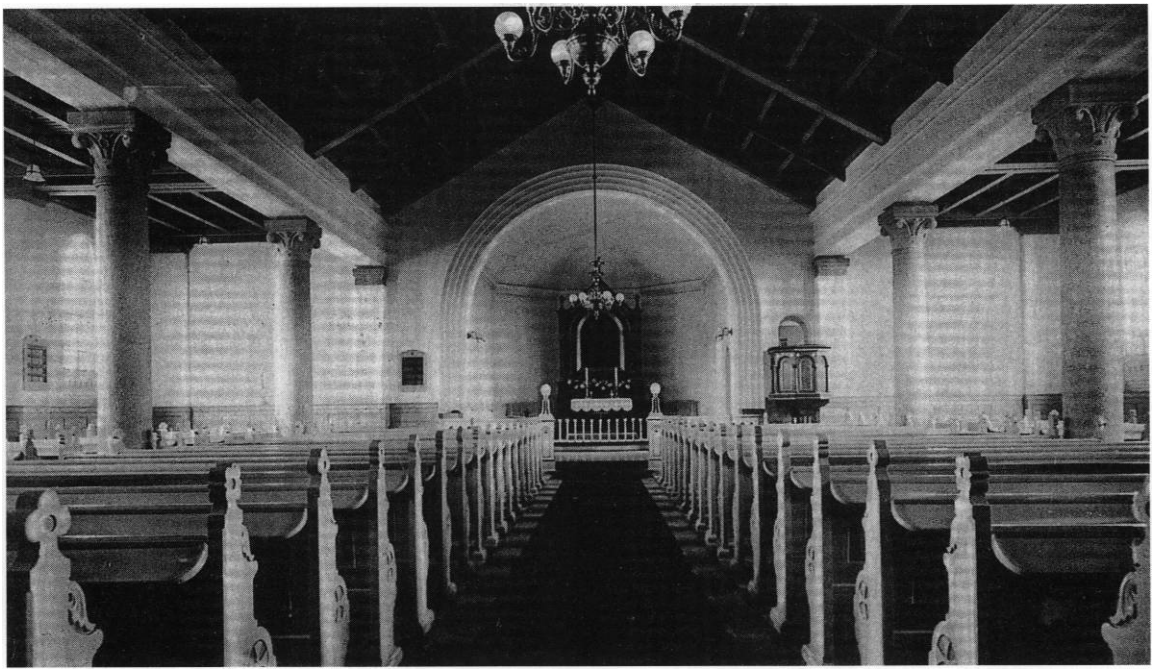

Fig. 11. Indre set mod øst o. 1930. Foto i NM. - *Das Kircheninnere gegen Osten um 1930.*

verdenshjørne. Det svagt svejfede spir med kobbertækning rejser sig over en profileret gesims med tandsnit.

Det oprindelige (†)*skib* var af stræbepiller og blændinger opdelt i fire fag, hvert med et vindue. I det *indre* (fig. 10) åbnede koret sig mod skibet ved en 4,5 m bred, rundbuet arkade med profilerede vederlagsmarkeringer. Væggene var smykket med vandrette prydbånd, der forløb i samme niveau som de udvendige rudefriser og var ført op over buer og vinduer. I gulvet lå sorte og hvide fliser, og under stolene var der trægulv. De bevarede lofter består af skrånende, træklædte flader, som er ophængt i tagstolens skråbånd (jfr. fig. 8c-d).

Udvidelsen 1924-25[12] foregik som nævnt under ledelse af arkitekt Søren Lemche, København, der 1915 havde forestået ombygningen af Skjern kirke (jfr. s. 543) og 1920 havde tegnet Hellebæk kirke *(DK Frborg* 750). Ved ombygningen fordobledes skibets areal, og kirken fik, hvad det ydre angår, det udseende den har i dag. Skibet blev udvidet med sideskibe i både syd og nord, hver med to gavle og tværstillede sadeltage. Udvendig brugtes (og til dels genbrugtes) de samme materialer, granitsokkel og røde mursten, og Uldalls dekorative led og blændingsformer blev gentaget. Dog er støttepillerne erstattet af liséner og vinduerne er noget større. I hver af de fire gavltrekanter sidder et cirkelvindue, udformet som tårnets. Sideskibene har egne indgange i vest, oprindelig med indvendige, tømrede vindfang (jfr. fig. 12a-b). Dørene efterligner portalen i tårnets vestside, men er uden dennes tagformede afslutning. De nye tagflader er som kirkens oprindelige dele tækket med skifer. Gavlene afsluttes med en 'knap' af granit, der er formet som en kugle på et svært skaft, en detalje der meget vel kan være inspireret af knapperne på tvillingtårnene i Tveje Merløse.[13] — En lille udbygning i hjørnet mellem koret og søndre sideskib rummer et *præsteværelse,* hvorfra der er adgang til prædikestolen.

I det *indre* præges det store kirkerum af seks *svære granitsøjler,* tre i hver side, der bærer midtskibets tag og markerer grænsen mellem hovedskib og sideskibe. Søjlerne, der hver er udført i tre dele: base, skaft og kapitæl, er fremstillet på Møller og Handbergs Stenhuggerier i København efter tegninger af billedhuggeren Anders

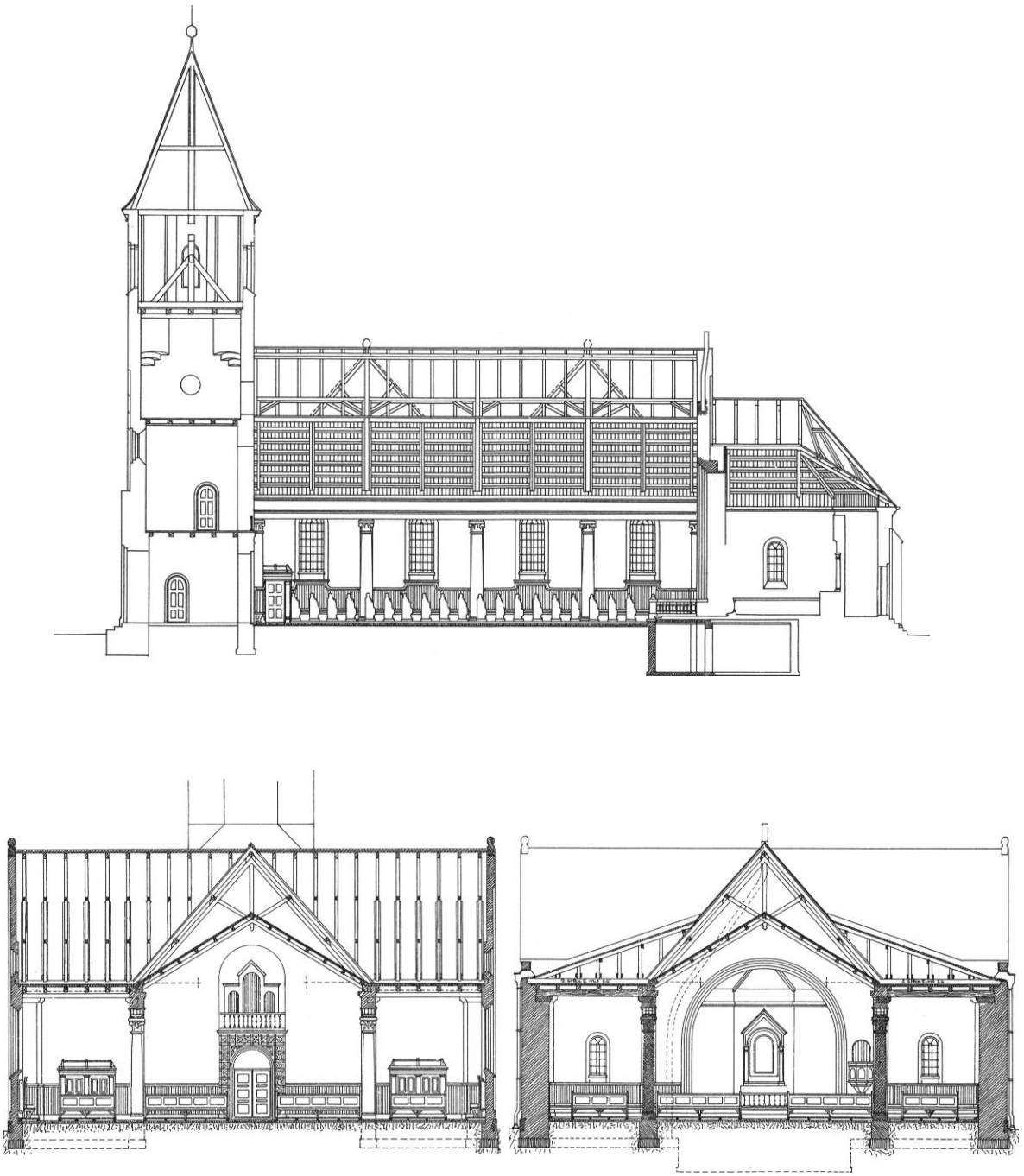

Fig. 12a-c. Forslag til kirkens udvidelse, tegnet af Søren Lemche 1923. 1:300. a. Længdesnit set mod nord. b. Tværsnit gennem skib set mod vest. c. Tværsnit gennem skib set mod øst. - *Vorschlag für den Ausbau der Kirche, Entwurf von Søren Lemche 1923. a. Längsschnitt gegen Norden, b. Querschnitt durch das Schiff gegen Westen. c. Querschnitt durch das Schiff gegen Osten.*

Fig. 13a-c. Forslag til kirkens udvidelse, tegnet af Søren Lemche 1923. 1:300. a. Opstalt af nordside. b. Opstalt af østside. c. Opstalt af vestside. - *Vorschlag für den Ausbau der Kirche, Entwurf von Søren Lemche 1923. a. Aufriss Nordseite. b. Aufriss Ostseite. c. Aufriss Westseite.*

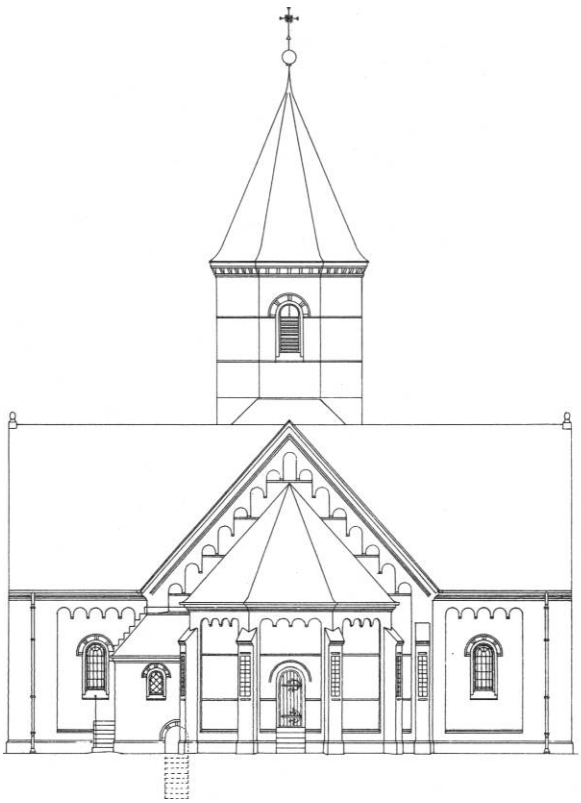

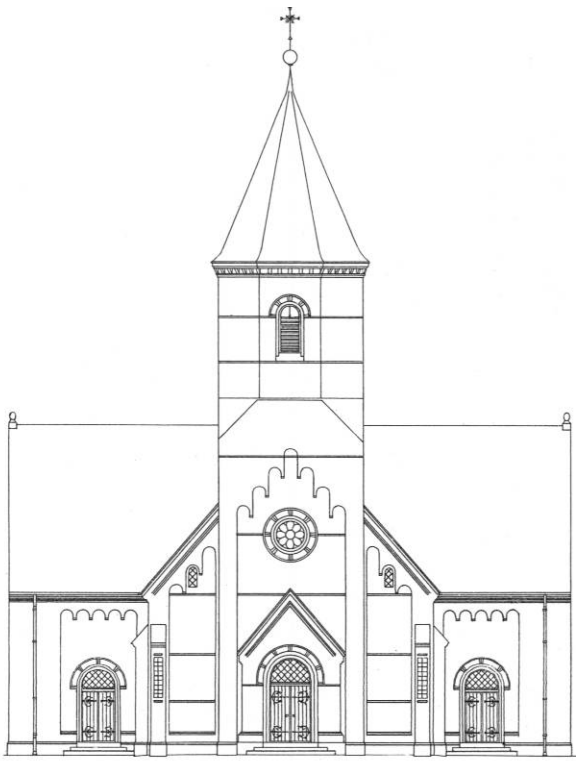

Fig. 14. Indre set mod øst. HW fot. 1999. - *Das Kircheninnere gegen Osten.*

Bundgaard, hvis hovedværk er Gefionspringvandet ved Langelinie i København, opstillet 1908. Søjlehovederne, inspireret af middelalderlige knopkapitæler, har på siderne hver fire bevingede, kristne symboler, i alt 24. Blandt disse kan nævnes i syd: syvstage, anker, drueklase, palmegren, lyre og korslam, i nord: fisk, kors, ørn, olielampe og vægt. Søjlerne modsvares i langvæggene af murede piller med granitkonsoller, i endevæggene af piller med baser og kapitæler af granit. - Koråbningen er udvidet til hele korets bredde og står nu som en stor, rundbuet og falset arkade. Korgulvet er skudt frem i skibet som en femsidet platform, der hæver sig to trin over skibets gulv. Midtskibets 'halvåbne' tagstol er som nævnt bibeholdt, mens der er flade trælofter over sideskibene. Det pudsede loft i koret dækker formodentlig over en såkaldt 'monierbeklædning', omtalt i Lemches arbejdsbeskrivelse 1923.[14]

Den langvarige *restaurering* 1970-85 ved arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm, Thisted, berørte i første række kirkens indre og alterudsmykningen. Det væsentligste indgreb i selve bygningen var gennembrydningen af to meget store, retkantede *vinduer* i korets østende, der udsmykkedes med glasmalerier (se ndf.). I skibet *er gulvene* 1984 belagt med Ølandsfliser svarende til korets; under bænkene er der trægulv. Den tidligere belægning bestod af flere materialer: cement, træ og kork (fra 1952) samt forskellige tæpper. Væggene er hvidtede. Loftsbjælkerne er malet i grå og grønne nuancer, brædderne i en rødlig tone.

Opvarmning. Kirkens første varmeanlæg blev leveret i sommeren 1892 af firmaet A. B. Reck,

København,[10] og opstillet i en fyrkælder under koret, hvorfra der var aftræk gennem en skorsten i skibets østgavl. Kælderen, der har adgang udefra, blev omdannet 1924-25, da der anskaffedes et nyt varmeanlæg med radiatorer i rummet.

Vindfløjen over tårnets spir bærer årstallet for kirkens opførelse »1891«.

Glasmalerier (jfr. fig. 14), 1981, er udført efter udkast af Paul Høm og Lisbeth Munch-Petersen af glarmester Hans Jørgen Sorth i Rø, Bornholm. De to vinduer med glasmosaikker er en del af en større korudsmykning og flankerer et monumentalt kors bag alteret (jfr. alterparti). Vinduerne er ved borter opdelt i seks felter, hvoraf de nordre viser Bebudelsen, Maria med barnet og Indtoget i Jerusalem. I syd ses øverst de fire evangelistsymboler, i midten den opstandne Kristus i mandorla, omgivet af Maria og Johannes, og nederst en engel og et menneske, som Kristus rækker en frelsende hånd. Nordvinduet præges af gult og rødt, sydvinduet af blå farver.

INVENTARET omfatter to stykker, som er ældre end kirken, en pokalformet alterkalk fra o. 1885 og et tårnur fra 1769, der er erhvervet fra Bregentved Slot på Sjælland. Ellers er en væsentlig del af indretningen fra opførelsen og øjensynligt udført efter arkitekt Uldalls tegninger.[15] Andet hidrører fra restaureringen 1970-85, der medførte fornyelse af korudsmykningen 1981 ved kunstnerparret Paul Høm og Lisbeth Munch-Petersen (jfr. glasmalerier).

Alterpartiet, fra 1981, består af et spinkelt alterbord i blank eg, bag hvilket der på korets østvæg er opsat et monumentalt kors af glaserede keramikkakler i klare farver. En hvid medaljon i korsmidten repræsenterer Helligånden. Den nedre korsarms dekorationen med rodknolde, blade og gyldne aks viser korset som Livets Træ, tværarmens mørke toner symboliserer lidelse og død, mens den lysblå farve i øvre korsarm viser hen til Opstandelsen og dødens overvindelse.[16]

Den *tidligere alterprydelse,* et maleri fra 1891, Kristus og Nikodemus (fig. 15), udført af Anton Dorph, er skænket af Struer og Omegns Sparekasse og findes nu i kirkegårdskapellet (jfr. s. 514). Maleriet er rundbuet, 169x121 cm, udført i olie på lærred.[17] Samtalen med den tvivlende Nikodemus foregår i et mørkt rum foran et arkadevindue. Nikodemus, med hvidt hovedklæde, sidder til højre, Kristus til venstre med en fodskammel og venstre hånd løftet i talende gestus.[18] Til maleriet, der har nyere forgyldt profilramme, hørte oprindelig en †*indfatning* med fodstykke, flankerende romanske søjler og en afsluttende, korsprydet trekantgavl (jfr. fig. 10). Indfatningen fremstod egetræsmalet med forgyldning af siraterne og fodstykkets indskrift, der sluttede sig til maleriet: »Uden En bliver født af Vand og Aand kan han ikke indkomme i Guds Rige« (Joh. 3,5). For at give opbygningen større fylde efter korbuens udvidelse 1924-25, udbyggede man den med tårnprydelser ved siderne, ligesom gavlen fik flankerende opsatser, som snart efter atter fjernedes (jfr. fig. 11).[19]

Fig. 15. Tidligere altermaleri, Kristus og Nikodemus, udført 1891 af Anton Dorph (s. 525). Nu i kirkegårdskapellet. Jesper Weng fot. 2000. - *Früheres Altargemälde, Christus und Nikodemus, ausgeführt 1891 von Anton Dorph. Heute in der Friedhofskapelle.*

Fig. 16. Indre set mod vest. Jesper Weng fot. 2000. - *Das Kircheninnere gegen Westen*

Forud for opsætningen af det nuværende alterparti gik et *altertavleprojekt* med maleri, Bespottelsen, ved Anders Kirkegaard 1973. Projektet kom dog ikke til udførelse.[20]

Altersølvet stammer fra forskellig tid. *Kalken,* fra o. 1875, har form af en renæssancepokal med tud, 24,5 cm høj, og bærer om foden majuskelindskriften: »Skænket til Struer Kirke af Forpagter Christensen paa Bramslykke«.[21] Den nyere *disk* er glat og bærer på fanens underside indskrift »Advent 1984«. *Oblatæske* og *alterkande* er gaver fra 1964, æskens underside med graveret skriveskrift: »Stol paa Guds Ord! Anno domini 1964 - Til Minde om Andrea og Lauritz Reimer«, kandens underside med tilsvarende skrift: »Jesus giv os i din Kærlighed, Syndernes Forladelse og Troens Naadegave. Anno domini 1964 - Til Minde om M. Stokholm, Kirkens første Værge og Hustru K. M. Stokholm«. †*Oblatæske* og †*alterkande* anskaffedes 1891 i to sæt,

det ene i sølvplet, det andet i porcelæn, indkøbt hos Bing & Grøndahl i København.[10] *Alterstagerne* fra 1891 er af messing, 48 cm høje, udført af gørtler N. C. Nielsen, i middelalderformer med krenelering; på foden læses majuskelindskriften: »Anno domini mdccclxxxxi. Skiænket til Struer Kirke til Minde om Ane Damsgaard født Grønfeldt«. En *syv stage* er nyere.

Kirken har fire nyere *messehagler* i farverne violet, rød, hvid og grøn. Endnu to røde **messehagler* er i Struer Museum (inv.nr. 5561,1-2), den ene, fra 1891, af fløjl med 'ægte guldgaloner', blev leveret af C. J. M. Fyrwald, København.[10]

Alterskranken, fra 1981, er femsidet, i stil med alterbordet, knæfaldet betrukket med gråt stof. Den oprindelige †*alterskranke* var halvcirkulær med to flankerende 'søjler', der frem til 1924 var af malet fyrretræ og derefter af massiv eg (jfr. fig. 11).[22]

Døbefonten, fra 1891, er af granit, 89 cm høj, inspireret af egnens gamle fonte, til hvis romanske former der her er føjet en arkadefrise under mundingsranden. *Dåbsfadet* er samtidigt, af messingagtig legering, tvm. 51 cm, fanen ornamenteret i middelalderstil og forsynet med indskriften »Struer Kirke«.

Prædikestolen, fra 1891, er i enkel nyromansk stil med seks arkadefag og en firkoblet bæresøjle med terningkapitæler. Stolen står i blank eg med forgyldte kristne symboler i felterne. Opsat ved væggen syd for korbuen, siden 1924-25 med opgang fra det bagvedliggende præsteværelse; oprindelig havde prædikestolen †opgang ad en trappe fra nord, hvis panel havde arkadefelter (jfr. fig. 10, 11).

Stolestaderne er i midtskibet fra 1891, i sideskibene fra 1924-25, alle ens, med fyldingsryglæn og korsprydede gavle i enkel skønvirkestil, opsat i fire rækker; to tværstillede stolerækker supplerer forrest i sideskibene. Staderne er grønmalede med brune lister og lidt guld. Langs væggene findes fortløbende bænke, der som de tilhørende vægpaneler står hvidmalede.

Orgler. 1) Hovedorgel (jfr. fig. 16), 1970, med 29 stemmer, tre manualer og pedal, bygget af Bruno Christensen & Sønner, Terkelsbøl.

Hovedværk
Principal 8'
Rørfløjte 8'
Oktav 4'
Spidsfløjte 4'
Oktav 2'
Mixtur V-VI
Trompet 8'

Rygpositiv
Trægedakt 8'
Principal 4'
Gedaktfløjte 4'
Gemshorn 2'
Nasat 1 1/3'
Sesquialtera II
Scharf III-IV
Krumhorn 8'
tremulant

Brystværk
Gedakt 8'
Rørfløjte 4'
Principal 2'
Cymbel II
Regal 8'
tremulant

svelle (trinbetjente døre)

Pedal
Principal 16'
Subbas 16'
Oktav 8'
Gedakt 8'
Oktav 4'
Nathorn 2'
Rauschquint V
Fagot 16'
Trompet 8'

Kopler: RP-HV, BV-HV, HV-P, RP-P, BV-P. 2 frikombinationer, 2 fri pedalkombinationer. Tutti. Separate rørværksafstillere. Mekanisk traktur, elektrisk registratur, sløjfevindlader.

Facaden er tegnet af Poul Hansen og Ib Lydholm. På samtidigt pulpitur i skibets vestende.

2) Flytbart kororgel (jfr. fig. 14) af standardtype, med fire stemmer, bygget 1970 af I. Starup & Søn, København. Anskaffet 1986 fra Hogager kirke, Hjerm hrd. Disposition: Gedakt 8', Principal 4', Rørfløjte 4', Quintatøn 2'; svelle (trinbetjente låger).

(*)Orgel, 1892, med seks stemmer, bygget af Frederik Nielsen, Århus. På galleri i tårnet. Flyttedes 1925 til Reerslev Kirke, Holbæk amt (jfr. *DK Holbæk* 974). Dele af værket indgår nu i et større, amatørbygget instrument i privateje.[23]

†Orgel, 1925, med 15 stemmer, to manualer og pedal, bygget af Th. Frobenius & Co., København.[24]

Manual I
Bordun 16'
Principal 8'
Koncertfløjte 8'
Gamba 8'
Oktav 4'
Quint 2 2/3'
Oktav 2'

Manual II
Violinprincipal
Gedakt 8'
Salicional 8'
Vox-celeste 8'
Fløjte 4'
Trompet 8'

Pedal
Subbas 16'
Violon 16'

Klokkespil. Kopler: I 4'-I, II-I, II 16-1, II 4'-I, I-P, II-P. 1 frikombination. 4 kollektiver: Piano, Mezzoforte, Forte, Tutti. Rørværksafstiller. Pneumatisk aktion, keglevindlader.

Orgelfacaden var tegnet af Søren Lemche. På pulpiturgalleri i tårnet.[25]

Salmenummertavlerne er fra 1924-25 med aftrappet afslutning, 98x60 cm, indrettet til skydenumre af træ. Lysebrun bemaling med sort påskrift. Af fem *†salmenummertavler,* der anskaffedes 1891,[10] ses tre, i nyromansk stil, på et interiørbillede fra før 1906 (fig. 10).

En *præsterækketavle* fra 1981, 141x110 cm, har ramme af mahognitræ med udskåret slyngbåndsmønster malet i grønne nuancer med lidt rødt og hvidgult. Hvidgule versaler på lysgrøn bund. Opsat på våbenhusets sydvæg.[26] Et *kirkeskib,* skonnerten »Elona« af Fåborg, er bygget og skænket til kirken 1980 af sømand Alfred Pedersen, Struer. Ophængt i det østligste fag mellem midtskibet og nordre sideskib.[27]

Tårnuret (fig. 17) er fra 1769, udført af Henrik August Matthiesen, København, til Bregentved Slot, anskaffet til kirken 1897. Døgnværk af smedejern med timeslag (tidligere også kvartérslag). Rammeværket, 141x65 cm, 89 cm højt, bærer på den øvre, vandrette stiver en indmejslet versalindskrift med årstallet og urmageres navn: »Hinrich August Matthiesen Copenhagen 1769«. På rammeværket ses også en messingplade med versalerne: »Skjænket til Kirken af Beboere i Struer 1897«. Værket står på en kraftig fod af ferniserede fyrresveller fra 1897, da tårnurfabrikant Bertram Larsen formidlede værket til Struer og installerede det i tårnet under klokkeetagen med visning på en skive i nord. Et tilsvarende værk af Henrik August Matthiesen med årstal 1770 findes i Christians kirke i København *(DK KbhBy 4,* 186).[28]

Klokkerne, i alt fire, er anskaffet 1970, hovedsagelig ved gave fra de to søskende Henrik Ejnar Bonne og Marie M. Bonne, og er støbt af N. V. Eiisbouts i Holland.[29] De har alle profilering og bærer om halsen den latinske versalindskrift: »Civites Struentis me donaverunt et Ecclesiae Struenti me fecit N. V. Eiisbouts Anno

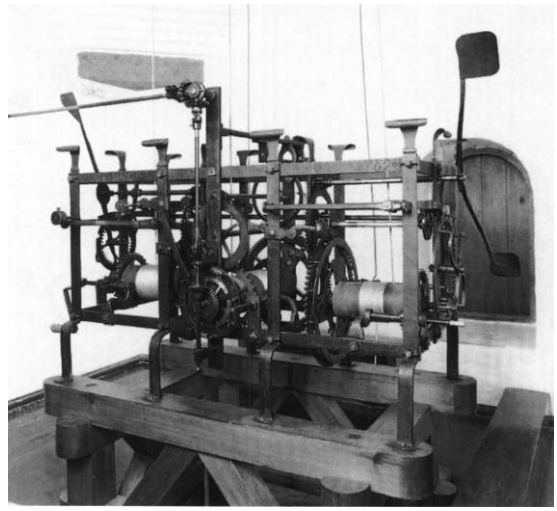

Fig. 17. Tårnur, 1769, udført af af Henrik August Matthiesen, København, til Bregentved Slot på Sjælland; erhvervet 1897 (s. 528). HW fot. 1999. - *Turmuhr, 1769, ausgeführt von Henrik August Matthiesen, Kopenhagen, für Schloss Bregentved auf Seeland; 1897 erworben.*

mcmlxx« (Struer borgere skænkede mig og N. V. Eiisbouts støbte mig til Struer kirke 1970). 1) Tvm. 103 cm, på legemet: »Ære være Gud i det høieste«. 2) Tvm. 93 cm, på legemet: »Fred på jorden«. 3) Tvm. 82 cm, på legemet: »I mennesker Guds velbehag«. 4) Tvm. 69 cm, på legemet: »Aldrig forstummer Guds nådes pris«. Klokkerne er ophængt i slyngebomme, opsat i en klokkestol af galvaniseret støbejern. En *†klokke* fra 1891 bar indskriften: »Ære være Gud i det højeste, Fred paa Jorden, og i Menneskene Guds Velbehag«. Kasseret 1970.[29]

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Ringkøbing amt i almindelighed henvises til s. 54f., vedr. litteratur og forkortelser til s. 56f. Endvidere er benyttet:

LAVib. *Ribe bispeark.* Struer kirkes rgsk. 1892-99 (C 4.1422) og 1900-22 (C 4.1814). *Struer menighedsrådsark.* Byggeudvalgets forhandlingsprot. 1887-1927 (C 501-22). *Struer præsteark.* Opførelse af Struer kirke 1880-1906 (C 501B-19) og Tegninger over Struer kirke m.m. 1921-25 (C 501B-20).

Litteratur. *Struer kirke 1891-1991,* særnummer af Kirkeblad for Struer, Gimsing og Voldhøj dec./jan. 1991-92, Struer 1991.

Beskrivelse af kirkegård og bygning ved Niels Jørgen Poulsen, inventar ved Ebbe Nyborg og Ole Olesen (orgler). Redaktionssekretær Annelise Olesen. Oversættelse til tysk ved Ines Grothmann. Redaktionen afsluttet 2000.

[1] Navnet Struer har oprindelig betegnet det tidligere vadested ved tangen mellem Limfjorden og Kilen. Jfr. *Stednavne i Ringkøbing Amt,* udg. ved Gordon Albøge 1976, 10. I kirkeregnskaberne fra 15-1600'erne omtales lokaliteten ofte som 'ved Struer'.

[2] Gimsing, der fra gammel tid var anneks til Hjerm, blev 1875 et selvstændigt pastorat med egen præstegård, Torngård.

[3] Per Fischer Nielsen, »Kirkegård, kapel og krematorium«, *Struer kirke 1891-1991,* 31-38.

[4] LAVib. *Ribe bispeark.* Struer kirkes rgsk. 1892-99 (C 4.1422).

[5] LAVib. *Ribe bispeark.* Struer kirkes rgsk. 1900-22 (C 4.1814).

[6] Kirkebladet *Kirke og Sogn,* udgivet af menighedsrådet, febr.- marts 2000.

[7] I en deklaration 1889 forpligtede grundejerne i Struer skoledistrikt sig til at sørge for kirkens vedligeholdelse, idet de årlige beløb blev beregnet på grundlag af de enkelte ejendommes brandforsikringssum. Denne forpligtelse gjaldt til 1920, hvorefter vedligeholdelsen blev afholdt over den kirkelige ligning. *Struer kirke 1891-1991,* 7f.

[8] Allan Berg Nielsen og Jens Vellev, *Arkitekt Frits Uldall - arkæolog i Jylland,* 1985.

[9] Jfr. f.eks. kirkerne i Oksby og Mosevrå, *DK Ribe* 1385f. og 1405.

[10] LAVib. *Struer præsteark.* Opførelse af Struer kirke 1880-1906 (C 501B-19).

[11] Med fire ruder i hver mursten.

[12] Per Fischer Nielsen, »Kirken udvides 1924-25«, *Struer kirke 1891-1991,* 7-14.

[13] Jfr. *DK Holbæk* 2962.

[14] LAVib. *Struer præsteark.* Tegninger over Struer kirke m.m. 1921-25 (C 501B-20).

[15] For det større inventars vedkommende fordeltes opgaverne mellem byens snedkere. P. Andersen udførte prædikestolen, Morten Nielsen stolestaderne, mens N. C. Jacobsen stod for altermaleriets †indfatning, †alterskranken og †salmenummertavlerne (jfr. note 10).

[16] Til grund for udførelsen ligger en række skitser og udkast af kunstnerne, det første fra 1976. Se Per Fischer Nielsen, »Den omfattende restaurering 1970-1985«, *Struer kirke 1891-1991,* 15ff., Nina Dahlmann Olsen, »Kunst i Struer kirke«, smst. 27f., samt Peter Tiemroth, *Paul Høm,* 1986.

[17] Billedet er konserveret 1998.

[18] En kopi af maleriet er udført 1933 af Hans Rasmussen, Fåborg, som alterprydelse i Langå kirke (Svendborg amt).

[19] Om alterprydelsen og om sidestykker til Dorphs maleri, jfr. *Nina Dahlmann Olsen* (note 16).

[20] I menighedsrådets mødelokale findes en skitse til projektet, hvis maleri blev færdiggjort af kunstneren og nu findes på Vejle Kunstmuseum. Om projektet, der arbejdede med en bevægelig tildækning af alteret i form af kugleskaller, jfr. bidrag af Per Fischer Nielsen og Nina Dahlmann Olsen i *Struer Kirke 1891-1991,* 17f, 25f.

[21] Sammenhængen fremgår af et brev 6. jan. 1887 til pastor Theodor Larsen i Struer fra pastor F. Dall i Slemminge på Lolland, der udtrykker sin glæde over, at (den kommende) Struer kirke ville være interesseret i at bruge den sølvpokal til alterkalk, som var tilbudt af forpagter Christensen, Bramsløkke pr. Nysted. Ganske vist var også »de unge pigers kirke i Kbh.« interesseret, men gaven fik lov at gå til Struer. 17. juli 1887 tilskrev forpagteren komiteen for opførelsen af kirken i Struer ordlyden af den indskrift, han ønskede anbragt på kalken, og som ikke helt fulgtes: »Skænket af Forpagter Christensen og Hustru født Nerenst, paa Bramslykke til Struer Kirke 1887«. Note 10.

[22] LAVib. *Struer menighedsrådsark.* Byggeudvalgets forhandlingsprot. 1887-1927 (C 501-22).

[23] Et fotografi af orglet fmdes i Den Danske Orgelregistrant. Tegningerne s. 518 og 522 viser et ældre, ikke realiseret projekt til 1892-orglets facade (en Fr. Nielsen-typefacade).

[24] Orglet var disponeret med 20 stemmer; de sidste fem stemmer blev imidlertid aldrig indsat. Disposition iflg. *Organist- og Kantorembederne,* 4. udg. 1944.

[23] Yderligere oplysninger om kirkens orgler findes i Den Danske Orgelregistrant og på dennes internethjemmeside.

[26] Tavlen skyldes billedskærer F. Michaelsen, Struer. Se *Kirke og Sogn, Struer sogn* 1998 nr. 4 og Henry Ammitzbøll og Benny Boysen, »En billedskærers værksted«, *FRAM* 1985, 51ff.

[27] Benny Boysen, »Da Struer kirke fik sit kirkeskib«, *Struer Kirke 1891-1991,* 30f.

[28] *Struer Kirke 1891-1991,* 63. Se også Bering Liisberg, *Urmagere og Ure i Danmark,* 1908, 260.

[29] Jfr. *Per Fischer Nielsen* (note 16) 16f.